

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

**Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 /ISO 9001:2015**

Кафедра міжнародного, цивільного та комерційного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДТЕУ

(пост. № 617 від 05.09. 2024 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

СПОРТИВНЕ ПРАВО / SPORTS LAW

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Київ 2024

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор:

МАЗАРАКІ Н.А., доктор юридичних наук, завідувач кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри міжнародного, цивільного та комерційного права від 03.06.2024 р., протокол № 16.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні вченої ради факультету міжнародної торгівлі і права від 12.06.2024 р., протокол № 17.

Рецензенти: Тарас Гуржій, доктор юридичних наук, завідувач кафедри адміністративного, інформаційного та фінансового права

**СПОРТИВНЕ ПРАВО /
SPORTS LAW**

**ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY**

ВСТУП

Програма дисципліни «Спортивне право» підготовлена відповідно до Стандарту вищої освіти України зі спеціальності 017 «Фізична культура і спорт» і призначена для здобувачів ДТЕУ денної та заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 017 «Фізична культура і спорт», освітньої програми «Спортивний менеджмент» (затв. Вч. радою ДТЕУ 28.03.2024).

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Спортивне право» є: формування системного розуміння правових механізмів, які забезпечують організацію, управління та розвиток фізкультурно-спортивної діяльності, а також захист прав спортсменів, тренерів, спортивних організацій і вболівальників.

Завданнями вивчення дисципліни «Спортивне право» є:

- формування у здобувачів сучасних теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері правового регулювання спортивних правових відносин;
- сприяння виробленню навичок аналітичного мислення у здобувачів у контексті правового регулювання фізкультурно-спортивної діяльності.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Для ефективного вивчення дисципліни «Спортивне право» здобувачеві вищої освіти бажано засвоєння такої навчальної дисципліни: «Правознавство».

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Спортивне право» як обов'язкова компонента освітньо-професійної програми «Спортивний менеджмент», розрахована на 6 кредитів ЄКТС, забезпечує оволодіння здобувачами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

«Спортивний менеджмент» (017) (ОС «бакалавр») 2024

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
2	Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-11
12	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	1-11
13	Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.	1-11
<i>Фахові компетентності за освітньою програмою</i>		
19	Здатність діяти у правовому полі, керуватися нормами законодавства у сфері фізичної культури і спорту.	1-11
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		
19	Аргументувати управлінські рішення для вирішення проблем, які виникають в роботі суб'єктів фізичної культури і спорту; мати навички лідерства.	1-11
21	Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.	1-11

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальні положення спортивного права

Поняття та предмет спортивного права: визначення спортивного права як галузі юридичної науки, його основні характеристики та роль у правовому регулюванні спортивної діяльності.

Джерела спортивного права. Принципи та методи спортивного права. Американська та європейська модель спорту.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

2. Олімпійська хартія <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2019, с.8-21

Додаткові:

1. Дубінська З.П. Джерела права та система законодавства у галузі спортивних відносин в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична. Львів: ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 11–27.

2. Дубінська З.П. Систематизація норм права, що регулюють правові відносини у сфері спорту в Україні. Соціально-правові студії. Львів: ЛьвДУВС, 2020. Вип. 2 (8). С. 29–35.

3. Харитонов, Є. О., & Харитонова, О. І. (2022). Місце спортивного приватного права у системі права. *Lex Sportiva*, (1), 30–40. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2022.1.5>

4. The European roots of the Lex Sportiva. (2024). In *Hart Publishing eBooks*. <https://doi.org/10.5040/9781509971473>

Тема 2. Організація та управління у сфері спорту

Форми та методи управління фізичною культурою та спортом в Україні.

Державне регулювання спортивної діяльності: роль держави в забезпеченні правового порядку в спортивній сфері, завдання державних органів у розвитку та управлінні спортом.

Організаційна структура спорту в Україні та світі: особливості організації спортивної інфраструктури в різних країнах, роль національних спортивних організацій, федерацій та клубів.

Міжнародні спортивні організації: міжнародні спортивні федерації, їх функції, регулювання спортивної діяльності через МОК, ФІФА, ВАДА, Європейські олімпійські комітети тощо.

Права та обов'язки спортивних організацій: правовий статус спортивних асоціацій, федерацій, ліг, клубів, їх взаємодія з іншими спортивними суб'єктами.

Прозорість та підзвітність спортивних організацій: механізми запобігання корупції у спорті.

Внесок спорту у досягнення Цілей сталого розвитку (СЦР): популяризація здорового способу життя, інклюзія, рівність.

Спортивні нагороди.

Особливості організації кіберспорту.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
2. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року. Постанова КМУ від 1 березня 2017 р. № 115 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF#n9>
3. Про затвердження Положення про Міністерство молоді та спорту України. Постанова КМУ від 2 липня 2014 р. № 220 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2014-п#Text>
4. Положення про надання на конкурсних засадах спортивній федерації статусу національної та позбавлення такого статусу. Постанова КМУ від 18 січня 2012 р. № 22 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2012-п#Text>
5. Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні. Наказ Мінмолодьспорту України від 21.08.2015 № 3027 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1078-15#Text>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитоновна. – Одеса : Фенікс, 2019, с.27-42, 53-67

Додаткові:

1. Бондарчук, Н. (2024). Актуальні напрями вдосконалення й розвитку системи фізичного виховання України в найближчій перспективі. *Sport Science Spectrum*, 1, 68-73. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-11>
2. Денисова, Л. В., Шинкарук, О. А., & Лавров, В. О. (2024). Зарубіжний досвід організаційно-управлінського забезпечення сфери фізичної культури і спорту в умовах цифрової трансформації. *Sport Science Spectrum*, 2, 65-73. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-2-9>
3. Толмачевська, Ю. О. (2023). Цивільно-правові договори у кіберспорті: правовий аналіз. *Lex Sportiva*, (1), 28–34. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.6>

4. Фурман, Д. О. (2024). Урядування у європейському футболі: шлях від саморегулювання до контрольованої автономії. *Sport Science Spectrum*, 2, 9-13. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-2-2>
5. Шинкарук, О., Ярмоленко, М., Юхно, Ю., & Лениченко, В. (2024). Стрімінгові платформи як інструмент популяризації та розвитку кіберспорту. *Sport Science Spectrum*, 1, 41-49. <https://doi.org/10.32782/spectrum/2024-1-7>
6. Strittmatter, AM., Horbel, C., Traberg, J. *et al.* Prioritization of the Sustainable Development Goals in the sustainability transition process of sport organizations: national strategies and sport managers' perspectives. *Ger J Exerc Sport Res* (2024). <https://doi.org/10.1007/s12662-024-00985-z>

Тема 3. Правове регулювання статусу спортсменів та тренерів

Правовий статус спортсменів: права і обов'язки спортсменів у рамках їх діяльності, особливості спортивного контракту, соціальні та трудові гарантії.

Права спортсменів на медичне обслуговування: забезпечення прав спортсменів на медичну допомогу, тренування та підтримку фізичного та психологічного здоров'я.

Особливості трудових відносин у спортивній діяльності: трудові контракти спортсменів, тренерів та інших співробітників, питання пенсій, соціального забезпечення.

Контракти спортсменів та тренерів: специфіка укладання, зміни та припинення трудових контрактів, законодавче регулювання відносин між спортсменами, клубами та тренерами, інтернаціональні аспекти.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-ХІІ.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

Положення про Єдину спортивну класифікацію України. Наказ

Міністерства молоді та спорту України від 07.12.2023 № 7512

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2240-23#n16>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитоновна. – Одеса : Фенікс, 2019, с.74-88

Додаткові:

1. Гніздовська, Г. М., & Гречко, Ю. Л. (2023). Деякі проблеми захисту трудових прав спортсменів-професіоналів у національних судах. *Lex Sportiva*, (1), 12–18. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.3>

2. Кисельова, О. І. (2023). Особливості трудових відносин зі спортсменами-професіоналами. *Lex Sportiva*, (2), 13–19. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2022.2.3>

3. Регламент Української асоціації футболу зі статусу і трансферу футболістів

<https://uaf.ua/files/2021%20%D0%A3%D0%90%D0%A4%20%D0%A0%D0%B5%D0%B3%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%B7%D1%96%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%81%D1%83%20%D1%96%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%81%D1%84%D0%B5%D1%80%D1%83%20%D1%84%D1%83%D1%82%D0%B1%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B2.pdf>

4. Пушкаръов Ю. (2024). Трудовий контракт спортсмена: проблемні питання та перспективи їх вирішення. Аналітично-порівняльне правознавство, 5, 385–389. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.60>

5. Харитоновна Л.І. (2018) Особливості пенсійного забезпечення спортсменів. Часопис цивілістики (30), 75-79 <http://clj.nuoua.od.ua/archive/30/17.pdf>

Тема 4. Права людини та спорт

Основи прав людини в спорті: права спортсменів як людини, заборона дискримінації, забезпечення рівних можливостей.

Права жінок і спортсменок: забезпечення гендерної рівності в спорті, захист прав жінок-спортсменок, боротьба з сексуальними домаганнями.

Інклюзивний спорт: права людей з інвалідністю в спорті, забезпечення доступу до спортивної діяльності для всіх категорій населення.

Політичні та соціальні права спортсменів: право на свободу вираження думки, участь у громадських рухах, політична діяльність спортсменів.

Рекомендовані джерела.

Нормативно-правові

1. Європейська конвенція з прав людини https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

2. Конституція України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Додаткові:

1. Берч В. (2023). Зміст, спрямування та наповненість конституційно-правової гарантії права на спорт. Український часопис конституційного права. №1(26). 48-54. DOI: <https://doi.org/10.30970/jcl.1.2023.5>

2. Спорт та Європейська конвенція з прав людини <https://www.coe.int/en/web/help-country/-/sport-ta-evropejs-ka-konvencija-z-prav-ludini>

3. Sports and human Rights. (2024). In *Interdisciplinary studies in human rights*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-56452-9>

Тема 5. Міжнародне спортивне право

Основи міжнародного спортивного права: основні міжнародні договори та угоди в сфері спорту (Олімпійська хартія, статuti міжнародних федерацій).

Міжнародні спортивні суди та арбітражу.

Роль міжнародних спортивних федерацій: правові функції міжнародних спортивних організацій, їх вплив на правила та регулювання спортивної діяльності, вирішення спірних питань.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

1. Олімпійська хартія <https://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>
2. Про затвердження Переліку міжнародних спортивних федерацій, членами яких є відповідні всеукраїнські спортивні федерації. Наказ Міністерства молоді та спорту України від 26.02.2015 № 532 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0532728-15#Text>

Додаткові

1. Міжнародний спортивний рух <https://scu.org.ua/mignarodnii-ruh/>
2. Статут ГС «Українська асоціація футболу» <https://uaf.ua/files/UAF-Statutes%202020.pdf>
3. Француз-Яковець Т.А. Нормативні документи міжнародних спортивних організацій як метод регулювання правовідносин у сфері спорту в Україні / Т. А. Француз-Яковець, О. О. Нігруца // *Legal Bulletin*. - 2024. - № 1(11). - С. 92-98. - DOI <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2024-11-A13>.
4. FIFA Governing regulations <https://digitalhub.fifa.com/m/7d477079b3e78a00/original/FIFA-Governance-Regulations.pdf>
5. ICAS Statutes <https://www.tas-cas.org/en/icas/code-icas-statutes.html>

Тема 6. Антидопінгове регулювання

Правові основи боротьби з допінгом: міжнародні та національні антидопінгові нормативи, роль Всесвітнього антидопінгового агентства (WADA), міжнародні та національні регулюючі органи.

Світовий антидопінговий кодекс: принципи, вимоги та стандарти, які визначають боротьбу з допінгом на глобальному рівні, вимоги до спортсменів, тренерів і організаторів.

Контроль та перевірки на допінг: процедура тестування спортсменів, методи виявлення заборонених речовин та процедур допінгових тестів.

Відповідальність за порушення антидопінгових правил: види покарань за допінгові порушення, дисциплінарні санкції, судові процеси та апеляції.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

1. Антидопінгова конвенція (ETS N 135)
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_228#Text
2. Міжнародна конвенція про боротьбу з допінгом у спорті
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_007#Text
3. Всесвітній антидопінговий кодекс
https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/docs/4.2%20The_Code_2021_UA.pdf
4. Закон України "Про антидопінгову діяльність у спорті"
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-20#Text>
5. Національні правила Національного антидопінгового центру
https://nadc.gov.ua/storage/app/sites/1/docs/RM/2023-12-29-NADC-ADR-Amended_WADA-Reviewed-UKR-final.pdf
6. Про утворення Національного антидопінгового центру. Постанова КМУ від від 25 липня 2002 р. № 1063
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063-2002-п#Text>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонов. – Одеса : Фенікс, 2019, с.204-223

Додаткові:

1. Болокан, І. В. (2022). Антидопінгове законодавство: недоліки та напрями вдосконалення. *Lex Sportiva*, (1), 3–7.
<https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2021.1.1>
2. Doping : Sports, Organizations and Science. Coursera course.
<https://www.coursera.org/learn/doping>

Тема 7. Правове регулювання спортивних змагань

Організація та проведення змагань: юридичні аспекти підготовки та проведення спортивних подій, питання реєстрації, ліцензування та сертифікації спортивних організаторів.

Організація спортивних заходів в умовах воєнного стану.

Відповідальність за порушення правил проведення змагань: санкції за порушення правил змагань, питання порушень етики, дисциплінарні процедури.

Ліцензування спортивних клубів та організаторів: вимоги до ліцензування спортивних клубів, федерацій, тренерів, забезпечення організаційної діяльності.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>
2. Про правовий режим воєнного стану. Закон України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Про затвердження Положення про порядок організації і проведення офіційних спортивних змагань і навчально-тренувальних зборів та порядок матеріального забезпечення їх учасників. Наказ Мінмолодьспорту від 09.02.2018 № 617 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0264-18#Text>
4. Про затвердження Порядку організації та проведення недержавних масових заходів релігійного, культурно-просвітницького, спортивного, видовищного та
5. Іншого характеру в місті Києві https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=https://kmr.gov.ua/sites/default/files/1892_3.pdf

Основні:

Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2019, с.185-198

Додаткові:

1. Рекомендації щодо проведення масових заходів у місті Києві в умовах воєнного стану <https://dms.kyivcity.gov.ua/news/rekomendatsii-shchodo-provedennya-masovikh-zakhodiv-u-misti-kievi-v-umovakh-voennogo-stanu>
2. Регламенти та Положення проведення спортивних змагань. Офіційний сайт Мінмолодьспорту України <https://mms.gov.ua/sport/polozhennya-ta-reglamenti-provedennya-sportivnih-zmagan>

Тема 8. Вирішення спортивних спорів

Судові та позасудові шляхи вирішення спортивних спорів.
Спортивні спори.

Юрисдикція державних судів щодо вирішення спортивних спорів.

Розгляд спортивних спорів третейськими судами, арбітражами, Міжнародним спортивним судом.

Примирення та медіація у спортивних спорах: альтернативні методи вирішення спорів у спорті.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

2. Про медіацію. Закон України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>

3. Положення про спортивний арбітражний суд при НОК України
<https://noc-ukr.org/about/structures/sportivniy-arbitrazhniy-sud/polozhennya-pro-sos/>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитоновна. – Одеса : Фенікс, 2019, с.185-198

Додаткові:

1. Гніздовська, Г. М., & Гречко, Ю. Л. (2023). Деякі проблеми захисту трудових прав спортсменів-професіоналів у національних судах. *Lex Sportiva*, (1), 12–18. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2023.1.3>

2. Гніздовська, Г. М., & Кирєєва, Н. С. (2023). Проблемні питання розгляду спортивних спорів у національних судах. *Lex Sportiva*, (2), 3–7. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2022.2.1>

Тема 9. Права інтелектуальної власності у спорті

Права на трансляції спортивних заходів: правові аспекти надання ліцензій на трансляції спортивних подій, авторські права на відеоматеріали, телеправа.

Захист брендів, логотипів і символіки у спорті

Ліцензування товарів з використанням спортивної символіки: регулювання використання спортивної символіки на комерційних товарах, укладання ліцензійних угод.

Рекомендовані джерела

Нормативно-правові:

Найробський договір про охорону Олімпійського символу (Найробі, 26 вересня 1981 року). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_995#Text

Про авторське право і суміжні права. Закон України
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

Про охорону прав на знаки для товарів і послуг. Закон України.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитоновна. – Одеса : Фенікс, 2019, с.93-119

Додаткові:

1. Відео онлайн-семінару «Охорона та комерціалізація прав інтелектуальної власності у сфері спорту» <https://nipo.gov.ua/sport-prava-iv-video/>

2. Лавренюк О. Ю. Цивільно-правове регулювання відносин інтелектуальної власності у сфері спорту : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2019. 236 с.

3. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій

(УКРНОІВІ) <https://nipo.gov.ua>

4. Kharytonov E. Intellectual property law in the field of sports: specifics of manifestations and features of legal regulation / E. Kharytonov, O. Kharytonova, M. Tkalych, I. Bolokan, H. Samilo, Y. Tolmachevska // Cuestiones Politicas. - Vol. 39. - Issue 69. - Universidad del Zulia, 2021. – P. 530-546. <https://dspace.onua.edu.ua/items/976a6fee-5158-4cd7-b965-cb2ea811d83a>

5. WIPO. Sports and Intellectual Property. <https://www.wipo.int/en/web/sports>

Тема 10. Відповідальність у сфері спортивного права

Адміністративна, цивільно-правова та кримінальна відповідальність у спорті: різні види юридичної відповідальності за порушення правил, недобросовісну поведінку, допінг.

Порушення спортивної етики та дисципліни: санкції за порушення спортивної етики, маніпуляції результатами, расизм, сексизм, насильство.

Відповідальність за насильство та дискримінацію у спорті: правові заходи для боротьби з дискримінацією, расизмом, насильством у спортивному середовищі.

Рекомендовані джерела:

Нормативно-правові:

1. Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993. № 3808-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12>

2. Кримінальний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

4. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>

Основні:

1. Спортивне право України : навчальний посібник / За ред. Є.О. Харитонова. – Одеса : Фенікс, 2019, с.204-223

Додаткові:

1. Кисельова О. (2022) Особливості дисциплінарної відповідальності спортсменів-професіоналів. Аналітично-порівняльне правознавство (5). 172-177 <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/270238/265575>

2. Панченко, Б. М. (2022). Юридична відповідальність у сфері спорту: деякі проблемні аспекти. *Lex Sportiva*, (2), 15–19. <https://doi.org/10.32782/lexsportiva/2021.2.4>

3. Curtis, T. (2024). "Torts". In *Encyclopedia of Sport Management*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781035317189.ch578>

Рекомендовані спеціалізовані наукові журнали:

1. *Journal of Sports Economics* (JSE) <https://journals.sagepub.com/home/jse>
2. Lex Sportiva <http://lexsportiva.in.ua/index.php/main>
3. Sport Science Spectrum. <https://spectrum.uni-sport.edu.ua/index.php/main>
4. The International Sports Law Journal (ISLJ) <https://link.springer.com/journal/40318>

Інтернет-джерела

1. Asser International Sports Law Centre <https://www.asser.nl/sportslaw/about-the-centre/>
2. LawInSport <https://www.lawinsport.com>
3. Офіційний сайт Міністерства молоді і спорту України <https://mms.gov.ua>
4. Офіційний сайт Національного антидопінгового центру <https://nadc.gov.ua>
5. Офіційний сайт Національного олімпійського комітету України <https://noc-ukr.org>